

Смірнова І.О.

викладач кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗМІСТ ПРИНЦИПІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО АПАРАТУ: ПЛЮРАЛІЗМ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ

При підготовці тез доповіді визначено за мету висвітлити існуючу у юридичній науці багатоманітність підходів до розуміння поняття «зміст принципів організації й діяльності державного апарату».

Мова йде про принципи державного апарату, на яких базується його функціонування та діяльність. Багато науковців ототожнюють поняття принципів та засад.

В.О. Боняк у своєму дослідженні здійснила семантичний аналіз слів "засади", "основи" та "принципи", а також формально-логічний та порівняльний аналіз інтерпретацій понять "конституційно-правові засади", "конституційно-правові основи" та "конституційно-правові принципи" свідчить про те, що зміст цих категорій розкривається у такий спосіб: конституційно-правові засади визначаються через принципи, основи, начала, вихідні й головні положення; конституційно-правові основи – переважно через засади та принципи; конституційно-правові принципи – через основні та відправні ідеї, вихідні начала. Схожий зміст цих понять дозволяє вважати їх взаємозамінними та такими, що належать до одного понятійного ряду [3,с.323].

Ю.А. Ведерніков поняттю «принципи організації та діяльності державного апарату» тлумачить як основоположні ідеї, на яких ґрунтується процес формування та функціонування системи державних органів [4,с.110].

Учений пропонує умовно поділяти принципи організації та діяльності державного апарату на дві групи:

-*універсальні* – притаманні всім видам органів державної влади, державному апарату в цілому;

- *спеціальні* – такі, що визначають побудову та функціонування лише окремих органів державної влади і пов'язані зі специфікою здійснення відповідних видів державно-владної діяльності.

До перших правник відносить *пріоритет прав і свобод людини* – закріплення за органами державної влади їх головного обов'язку, який полягає в утвердженні і забезпеченні прав і свобод людини;

2) *єдність і поділ влади* – здійснення органами державної влади своєї

діяльності відповідно до чіткого розмежування сфер їх виключної компетенції та структурної і функціональної єдності їх один з одним;

3) *верховенство права* – гарантування права на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, їх посадових і службових осіб, на відшкодування за рахунок держави шкоди, завданої їх незаконними діями;

4) *законність* – впливає з принципу верховенства права і полягає у тому, що органи державної влади організуються і діють лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені законами;

5) *народовладдя* – участь громадян у формуванні і діяльності органів державної влади: гарантування громадянам права на участь в управлінні державними справами, права вільно обирати та бути обраними до органів державної влади, а також права рівного їх доступу до державної служби.

Н.М. Крестовська звертає увагу, що принципами державної влади визначається легітимність, легальність та законність [7, с. 48].

Так, дослідник Г.О. Саміло наголошує на тому, що у своїй організації і діяльності апарат держави керується певними принципами – відправним початком, керівними положеннями, що лежать в основі формування та функціонування державних органів [10, с.65-66].

З них виокремлюються наступні: принцип народовладдя; принцип гуманізму або пріоритету прав та свобод людини; принцип єдності та поділу влади; принцип ієрархічності; принцип виборності та призначуваності; принцип професійної компетенції; принцип змінюваності; принцип гласності.

С.В. Ківалов розглядає принципи державного апарату через аспект державної служби, діяльність якої ґрунтується на низці спеціальних принципів таких як професіоналізм, патріотизм, добросовісність, ефективність, забезпечення рівного доступу до державної служби, політична неупередженість, прозорість, стабільність [6, с.15].

Правник Дмитришина В.А. у своєму науковому дослідженні з даної тематики окремо висвітлює принципи, на яких ґрунтується діяльність кожної з гілок влади (законодавчої, виконавчої та судової), що є законодавчими відправними засадами, які виступають основою формування та організації публічної влади [5, с.12]. З огляду на це, науковець пропонує їх умовно поділити на дві групи:

- універсальні, тобто ті, що притаманні усьому державному апарату в цілому (принцип суверенності та єдності системи органів державної влади; принцип поділу влади; принцип законності; принцип участі громадян у формуванні а діяльності органів державної влади;

- спеціальні, ті що визначають функціонування та побудову лише окремих видів органів державної влади та пов'язані із специфікою здійснення певних видів державної діяльності. На прикладі доцільно буде розглянути діяльність таких органів, як: Кабінет Міністрів України, Верховна

Рада України, Конституційний Суд України [8, с.34].

Діяльність Кабінету Міністрів України базується на принципах: верховенства права, законності, поділу державної влади, колегіальності, відкритості та прозорості, солідарної відповідальності [5, с.12].

Верховна Рада України виступає в якості центральної ланки політичної системи країни, визначає ключові засади внутрішньої та зовнішньої політики. Принципи організації парламенту є: законність, легітимність, виборність, колегіальність, гласність.

Діяльність Конституційного Суду України як єдиного органу органу конституційної юрисдикції України базується на принципах: верховенства права, рівноправності суддів, незалежності, колегіальності, гласності, змагальності, повноті та всебічності розгляду справ, обґрунтованості прийнятих рішень [2].

Таким чином, з огляду на вищезазначене, найбільш важливе значення у структурі механізму держави має державний апарат – юридично оформлена система всіх державних органів, які безпосередньо здійснюють управління суспільством, виконують завдання та функції держави. Діяльність як окремих державних органів, так і в цілому державного апарату ґрунтується на принципах їх організації та функціонування. Більшість науковців тлумачать терміно-поняття «принципи організації та діяльності державного апарату» як основоположні ідеї, на яких ґрунтується процес формування та функціонування системи державних органів.

---

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254> (дата звернення: 15.06.2023).

2. Закон України «Конституційний суд України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>

3. Боняк В. Органи охорони правопорядку України в сучасному вимірі: конституційно-правовий аспект: монографія. Дніпропетровськ. 2015. С.372

4. Ведерніков Ю.А. Теорія держави і права : підручник. 3-є вид. перероб. і допов. Дніпро, 2017. 480 с.

5. Дмитришина В.А., Materials of the X International scientific and practical conference. 2014, 14 с.

6. Ківалов С.В., Біла Л.Р. Державна служба в Україні : підручник. Одеса, 2003. 363 с.

7. Крестовська Н.М., Матвеева Л.Г. Теорія держави і права: елементарний курс : навчальний посібник. Харків : Одісей, 2008. 442 с.

8. Ославський М.І. Виконавча влада в Україні: організаційно-правові засади. Навч. посіб. Київ. 2009. 156с.

9. Петришин О.В. Теорія права і держави. Підручник. Харків, 2015. 368 с.

10. Саміло Г.О. Теорія держави і права : навчальний посібник. Запоріжжя, 2010. 348 с.